

MOTKULTUR FAGLIG SNAKKA

Bonden som fôrprodusent til lakseoppdrett

Regjeringa fastla nylig mål for samfunnsoppgdraget om bærekraftig fôrproduksjon for oppdrettsfisk og husdyr. Ambisjonene er på plass, men hvordan skal de få næring og forbrukere med seg på dette?

Egil Petter Stræte
seniorforsker Rurialis

Husdyr i jordbruket bruker omtrent like mye kraftfôr som det brukes i fiskeoppdrett, om lag 2 millioner tonn til hver. I tillegg kommer grovfôret som drøvtyggerne spiser. Importandelen er imidlertid forskjellig. Til fiskeoppdrett importeres 92 prosent av fôret, mens andelen importert fôr til husdyr er 16 prosent totalt, og 46 prosent av kraftfôret.

REGJERINGA SETTER som mål at i 2034 skal importen ned til 75 prosent for fiskeoppdrett og ned til 30 prosent for kraftfôr til husdyr på land.

MYE AV diskusjonen om å øke norskandelen av fôr er knyttet til import av soya. Soyaandelen i fôret har gått ned de siste årene, til under seks prosent i kraftfôret til husdyr og om lag 19 prosent i oppdrettsfôret, målt i volum. Om lag to tredeler av soyaen som importeres går til oppdrettsfisk. Laksen har gjennomgått en kraftig endring i kostholdet og har fått en diett bestående av 73 prosent plantebasert fôr.

TALLENE VISER at fôrproblematikken handler om mer enn soyaimport. Laksens kostendringer viser at relasjonen mellom jordbruksarealer og fiskeoppdrett er sterk, dog brukes ingen norske arealer til fiskefôr i dag, men dette kan endre seg.

DET JOBBES fra mange hold nå med å finne nye ingredienser til fôr. Det vurderes nye marine ressurser, om nytt kan produseres på jordbruksareal, eller om det kan produseres mer eller mindre arealuvhengig. Det kan bli økt konkurranse mellom grønn og blå sektor om biomasse og arealer, men også mer samarbeid om de utfordringene som ligger i å framskaffe mer norskbasert fôr.



Betalingsviljen for å bruke norske fôringredienser er varierende, men med en overvekt av villighet til å betale mer, skiver Egil Petter Stræte.

FOTO: GORM KALLESTAD / NTB

HVORDAN STILLER forbrukere og produsenter seg til nye ingredienser i fôret? I et prosjekt om bærekraftig fôrproduksjon, SusFeed, hvor Norges forskningsråd er hovedfinansør, er det gjennomført et par undersøkelser om dette.

MAJA FARSTAD og Marita Uglem Remøy, kolleger fra Rurialis, har gjort en undersøkelse blant innbyggere om holdninger til fôr. Innbyggerne er forbrukere i denne sammenheng. Undersøkelsen viser at kunnskapen om fôr generelt og særlig om mulige nye ingredienser er svak blant de som har svart.

SAMTIDIG ER interessen for å vite hva slags fôr som benyttes i norsk kjøtt- og lakseproduksjon stor. Nye fôringredienser ble i undersøkelsen begrenset til insektsmel fordi tidligere studier viser at andre kjente nye ingredienser er relativt ukontroversielle, slik som mikroalger. Det er relativt høy aksept for bruk av insektbasert dyre- og laksefôr blant norske forbrukere: 46 prosent er helt/

delvis enig i at dette er positivt.

SAMTIDIG ER en femtedel helt eller delvis uenige i dette. Årsakene til manglende positivitet vil vi gjerne vite mer om. 56 prosent av de som svarte er helt eller delvis enig i at det er viktig for dem at husdyr og laks føres med norske fôrråvarer. Betalingsviljen for å bruke norske



Tallene viser at fôrproblematikken handler om mer enn soyaimport.

fôringredienser er varierende, men med en overvekt av villighet til å betale mer (36 prosent) heller enn motvillig (28 prosent). Imidlertid er holdninger som kommer fram i en spørreundersøkelse noe annet enn hva vi som forbrukere gjør.

KANSJKE ER vi ikke like villige

til å betale ekstra når vi først får sjansen til å velge.

I EN annen undersøkelse har Brit Logstein, også fra Rurialis, studert produsentenes holdninger til nye fôringredienser - produsenter fra jordbruket og fra lakseoppdrett. Logsteins antakelse er at mangel på interesse eller uttrykk for skepsis til nye fôringredienser blant husdyrbønder kan skyldes mangel på kunnskap.

DET ER et potensial for mer omfattende produksjonskjeder mellom jordbruk og sjømatnæring. Bønder som ikke driver med husdyr, men eier relativt stort jordbruksareal, er mest positive til at jorda kan benyttes til å produsere fôr til oppdrettsnæringa. Videre er husdyrbønder som ser for seg ei avvikling eller produksjonsnedgang i de nærmeste årene, mest positive til samarbeid med oppdrett, mens det motsatte gjelder for de som driver med grønnsaker eller korn, og ikke husdyr.

ET FLERTALL av oppdretterne

er positive til å selge restråstoff fra sin oppdrettsproduksjon som innsatsfaktorer til norsk jordbruk.

FÔRSITUASJONEN ER mest akutt for laksenæringa, både i form av å finne større volum av nye ingredienser, og i å øke norskandelen. Samtidig har jordbruket kanskje en mulighet ved å bli leverandør av fôr til laksen. Verken bønder, oppdrettere eller forbrukere avviser dette, men kunnskapen om disse mulighetene er begrensa, og samtidig må konsekvensene også belyses. Nytt fôr må være innenfor naturens tålegrenser og det må ikke skape nye miljø- eller klimaproblemer. Noe annet vil neppe bli akseptert.

I UTVIKLINGA av det nye fôret er det viktig å inkludere både forbrukere og produsenter i kunnskapsutviklinga. Undersøkelsen viser at det er stor nok skepsis til å skape problemer med å nå ut i markedet med nytt fôr hvis en ikke både deler kunnskap fortløpende og lytter til yttringer fra begge gruppene.